

INSTITUT ZA CRKVENU GLAZBU U ZAGREBU

Novo razdoblje u povijesti crkvene glazbe kod nas započelo je 25. rujna 1963. godine. Tog dana otvoren je Institut za crkvenu glazbu pri Rimokatoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu.

Poticaj i prijedlog za osnutak Instituta dao je J. Lach, pomoćni biskup zagrebački, na otvorenju IV tečaja crkvene glazbe za sestre orguljašice. Diecezanski odbor za crkvenu glazbu Zagrebačke nadbiskupije, čiji je tada predsjednik bio Albe Vidaković, prihvatio je taj prijedlog, temeljito ga razradio i poslao na odobrenje Konferenciji biskupa Jugoslavije, gdje je taj prijedlog iznio i zastupao Zaninović, krčki biskup. Iza odobrenja nacrt Statuta budućeg Instituta za crkvenu glazbu izradila je posebna komisija od tri člana iz Diecezanskog odbora za crkvenu glazbu, a iza toga je Odbor uz pomoć pravnika konačno oblikovao Statut Instituta. Najzaslužniji za formiranje i Instituta i njegovog Statuta jest svakako A. Vidaković, koji je još kao student teologije, a kasnije i student Papinskog instituta za crkvenu glazbu u Rimu mislio da treba osnovati jedan središnji Institut za crkvenu glazbu.

Najvažniji razlog da se otvori jedan viši Institut bila je sve veća nestašica kvalitetnih crkvenih glazbenika, orguljaša, dirigenata, skladatelja. Mnogi vodeći, istaknuti crkveni glazbenici studirali su izvan domovine, a to znači, da su primili nužno i jedan dio glazbenog mentaliteta onog naroda, u kojem su boravili za vrijeme studija. To se je osjećalo i u nekim njihovim djelima koje naš narod teško prima, baš zbog tih tuđinskih elemenata.

Bilo je u prošlosti nekoliko manjih pokušaja, čak i potpuno privatnih, da se osnuje škola za orguljaše ili barem produžni tečajevi. Tako je na pr. u razdoblju od 1932.—1941. god. postojala u Zagrebu »Polyhymnia«, privatna glazbena škola za odgoj orguljaša s pravom javnosti, koju je osnovao F. Lučić. Tu se učilo uz orgulje i glasovir, teorija glazbe, pa i violina, violončelo i solo pjevanje. Predavači su bili naši tada najistaknutiji glazbenici i pedagogi: Dugan, Lučić, Matetić-Ronjgov, Dumičić, Huml i drugi. Kasnije su se u Zagrebu i Subotici održavali povremeno orguljaški tečajevi. Iza rata održavali su se tečajevi za sestre orguljašice u Zagrebu i Splitu. Tako su u razdoblju od samo 6 godina (1958—1963) u Zagrebu održana 4 tečaja, na kojima se učila teorija, harmonija, solfeggio, koral, zborni pjevanje, dirigiranje, propisi crkvene glazbe itd. Međutim, tečajevi nisu mogli dati solidniju i opširniju glazbenu naobrazbu sestrama orguljašicama, nego više smjernice i poticaj za rad na župama. Zbog toga je moralo doći do otvaranja sadašnjeg Instituta za crkvenu glazbu čija je svrha »da slušačima pruži teoretsko i praktičko obrazovanje iz svih disciplina crkvene glazbe; da ih uvede u znanstveno istraživanje prošlosti i sadašnjosti crkvene glazbe; da ih osposobi za nastavničko zvanje po visokim bogoslovskim školama, srednjim vjerskim školama i novicijatima, odnosno zajednicama; da koncertnim nastupima i izdavanjem stručnih glazbenih djela gaji i unapređuje crkvenu glazbu.« (čl. 6. Statuta)

Institut je privremeno smješten u prostorijama Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, Kaptol 29/II., u čijem sastavu i radi. Njime uspješno upravlja predsjednik Anđelko Milanović uz suradnju nastavničkog zbora, koji se danas sastoji od desetak članova.

Slušači, koji žele studirati na Institutu primaju se na temelju molbe, određenih školskih kvalifikacija i prijemnog ispita iz glasovira, teorije, solfeggia i procjene stupnja muzikalnosti. Prijemni ispit, koji se sastoji od praktičnog i usmenog dijela, polažu se samo na početku akademske godine i to krajem rujna. Ako kandidat ne zadovolji prvi put na prijemnom ispitu, može ga ponoviti još samo jednomput, ali u cjelosti i to najranije nakon godinu dana. Nedovoljno spremni kandidati mogu se uključiti u pripremi tečaj, koji traje 1—2 godine, prema znanju i sposobnostima.

»Školovanje se na Institutu temelji na općim propisima Apostolske konstitucije »Deus scientiarum Dominus« Pija XI. (od 24. V 1931.), »Uputi o sv. glazbi i sv. liturgiji« SZO (od 3. IX 1953.) i statutima Rimokatoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Ona se provodi po teoretsko-praktičnoj i povijesno-kritičkoj metodi.« (čl. 34. Statuta). Školovanje traje 4 godine (8 semestara). Na kraju svake akademske godine polažu se ispiti iz predmeta, koji su se tokom godine predavali. Diplomski ispit se polaže nakon uspješno završenog cjelokupnog školovanja, a sastoji se iz pismene radnje, pismenog, usmenog i praktičkog dijela.

Na Institutu se predaju ovi predmeti:

a) glavni predmeti

1. Opća teorija Gregorijanskog korala,
2. Oblici koralnih napjeva,
3. Dirigiranje korala,
4. Harmonizacija korala,
5. Estetika glazbe,
6. Opća liturgika,
7. Posebna liturgika,
8. Crkveno zakonodavstvo o sv. glazbi,
9. Harmonija,
10. Kontrapunkt,
11. Imitacija, kanon i fuga,
12. Polifona kompozicija,
13. Dirigiranje polifonije,
14. Orgulje,

b) pomoćni predmeti

1. Teorija glazbe,
2. Solfeggio,
3. Osnovi tehnike pjevanja,
4. Zborni pjevanje,
5. Povijest glazbe,
6. Analiza glazbenih oblika,
7. Poznavanje glazbala,
8. Organografija,
9. Metodika glazbene nastave,
10. Glazbeni folklor,
11. Latinski jezik,
12. Metodologija naučnog rada,
13. Glasovir
14. Hrvatski jezik s književnošću

Uz ove predmete slušači Instituta pohađaju predavanja i polažu ispite iz moralke, dogmatike, apologetike i Svetog pisma.

Do sada je na Institutu diplomiralo 28 crkvenih glazbenika. U prvoj generaciji 15, a u drugoj 13 slušača, koji imaju pravo na naslov »artifex musicae sacrae«. Kvalitet i teme njihovih diplomskih radnji, koje obuhvaćaju razna područja glazbe, kao i uspješni rad na župama svjedoče o njihovoj sposobnosti i glazbenoj spremi. Evo samo nekih tema dosadašnjih diplomskih radnji: »Crkveno pjevanje u Prvić-Luci na otoku Prviću kod Sibenika«, »Život i rad oca Anzelma Canjuge«, »Povijesni razvoj i rad cecilijanskog pokreta u Hrvatskoj«, »Evangelistar iz 13. stoljeća koji se čuva u biblioteci Trogirskog Kaptola«, »F. Lučić kao crkveni skadatelj«, »Život i rad o. Kamila Kolba«, »Nakičeve orgulje u crkvi sv. Franje u Šibeniku« itd.

Ozbiljnost rada i svoje umjetničke kvalitete slušači Instituta su pokazali i na produkcijama na kraju svake školske godine, izvodeći instrumentalna i vokalna djela poznatih glazbenih majstora, i nastupima na koncertima izvan zidova Instituta.

Nastojanja i napore oko odgoja i obrazovanja crkvenih glazbenika u ovoj mladoj, ali solidnoj i jedinjoj našoj ustanovi za njegovanje i proučavanje crkvene glazbe, ko-

Ja već šestu godinu djeluje u skućenim prostorijama i s nedovoljnim sredstvima, trebali bi podržavati i potpomagati svi ljudi dobre volje u našoj domovini. Jer, kako je rekao J. Kuničić, dekan Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, prilikom otvorenja Instituta, »potrebno je da bude kvalificiranih vođa, koji će znanjem i revnošću prednjačiti drugima. Neka nitko ne podcjenjuje taj posao, dapače, neka čita u jednom djelcu pod naslovom »De arte musica« od nepoznatog pisca XIII stoljeća, i u tom djelcu pisac piše, da »non minus est dedecus nescire canere quam litteras ignorare«, drugim riječima: nije manje sramota ne znati pjevati, nego li ne znati čitati i pisati. Još

više, piše isti pisac, ako je Crkva dopustila crkvenoj glazbi da ona jedina može postati aktivnim sudionikom u liturgiji, znači da joj je dala prvenstvo, te se crkvena glazba, mora učiti »prae omnibus aliis«, razumije se »scientiis et disciplinis«.

Kad budemo slušali u našim crkvama kako odjekuje lijepo pjevanje koralna, polifonije, modernijih skladbi ili pučke crkvene popijevke, kad budemo duboko dirnuti ili oduševljeni skladnim i veličanstvenim zvucima orgulja, sjetimo se da postoji i jedan skromni Institut, koji unapređuje duhovnu kulturu našeg naroda, odgajajući nove generacije crkvenih glazbenika.

ZUSAMMENFASSUNG:

In diesem Artikel wird die Entstehung, Einrichtung und Arbeit des Instituts für Kirchenmusik in Zagreb dargestellt. Es wird seine Wichtigkeit für die Entwicklung der Musikkultur des kroatischen Volkes, sowie die Erziehung neuer Kirchenmusikanten hervorgehoben.

Das Institut wurde im Jahre 1963 gegründet, auf Vorschlag von J. Lach, dem Zagreber Bischofsassistenten. Begründer und erste Vorstehen des Instituts war Albe Vidaković (gest. 1964). Jetzt leitet Anđelko Milanović das Institut.

Die Schulung dauert 4 Jahre. Bisher haben 28 der Hörer diplomiert, die das Recht haben, den Titel »artifex musicae sacrae« zu tragen.

SUMMARY

The passage below describes the origin, the establishment and the work of the institute for the church music in Zagreb. It's very importance is in development of Croatian people musical culture, and education of new church musicians.

The institute was established in 1963 as it was suggested by J. Lach, Zagreb subsidiary bishop. The founder and the first director of the institute was Albe Vidaković († 1964.). Now the director is Anđelko Milanović.

The education in this institute lasts for four years. Now there are 28 hearers who have certificated there and have right to have name »artifex musicae sacrae«.

ANĐELKO MILANOVIĆ

STOTA GODIŠNJICA CECILIJANSKOG POKRETA

Musica Missae, non
Missa musicae famuletur.

Kršćanska liturgija, poslije Milanskog edikta (313 g.) izlazi iz katakomba, privatnih dvorana, iz ilegalnosti i stupa u javni život. Praćena pjevanjem razvija se u svečane obrede te doživljava svoj uspon i sjaj već u ranokršćanskim bazilikama. Do XI st. to je pjevanje jednoglasno gregorijansko koje se psalmima i kanticima nadovezuje na elemente židovske, a napjevima himničkog i melizmatičkog karaktera na elemente grčke glazbe. Izražajna sredstva gregorijanskog pjevanja jesu: razvijena silabska i melizmatička melodija, raznolikost slobodnog ritma, starocrkvene ljestvice, izmjenjivanje solističkih i zbornih stavaka. U gregorijanske napjeve razne su nacije unosile svoje vlastite elemente i na taj način stvarale nove oblike crkvene glazbe.

Uvođenjem tropa i sekvenca u liturgijsko pjevanje, a naročito pojavom višeglasja gregorijansko se pjevanje udaljuje od svog originala, jednoglasnog pjevanja. Slijede traganja, pokušaji i prvi koraci prema polifoniji. No, to je često puta bilo nedozrelo i protivno duhu crkvene glazbe. Kontrapunktske teme kod polifone obrade gregorijanskog koralna često su uzimane od napjeva svjetovnih pjesama, profanog sadržaja. Ritam i kadence nerijetko podsjećaju

više na ples nego na liturgijsku glazbu. Takova je vrsta glazbe s pravom bila zabranjena kod svetih liturgijskih čina. Tridentinski sabor tumači pojmove i daje ispravne smjernice o pravoj svetoj crkvenoj glazbi. Vokalna polifonija koja se temelji na gregorijanskim napjevima i koja je izrađena na zdravim principima prave umjetnosti došle su do vrhunca i sjaja u XV stoljeću s Palestrinom, Lassusom, Vittorijom. Gregorijansko pjevanje i klasična vokalna polifonija dvije su vrste crkvene glazbene umjetnosti koje svojom uzvišenom jednostavnošću prate svečane obrede katoličke liturgije te ih Crkva prima kao svoju umjetnost. Tokom XVII stoljeća i kasnije gregorijansko pjevanje i vokalna polifonija opada. Sjetimo se žalosnog i površnog medicejskog izdanja koralnih napjeva, da bismo mogli predstaviti kako je nisko pala izvedba gregorijanskog pjevanja. Površne i slabe izvedbe nisu mogle zadovoljiti estetske zahtjeve slušalaca koji su navikli na sjaj i raskoš baroknog stila. Humanističke tendencije i svjetovni duh, koji je zavladao životom crkvenih ljudi, odrazili su se i u crkvenoj glazbi. Uvode se dvostruki pjevački zborovi. Kor seli iz prezbitarija i ustaljuje se daleko od oltara nad ulaznim crkvenim vratima. U pjevačkom zboru svjetovnjaci zamjenjuju klerike, a dječake ženski glasovi. Novi stil crkvene glazbe mnogo se udaljuje od svog izvora, gregorijanskog pjevanja i vokalne klasične polifonije. Razvojni put crkvene glazbe koji je započeo kao iskrena i ponizna molitva u ranokršćanskim bazilikama udaljuje se od svojega cilja molitve i prelazi na korove velebnih srednjovjekovnih katedrala kao duhovno-koncertna glazba. To više nije glazba djevičanskih napjeva gregorijanskog pjevanja i iskreno uzvišena molitva vokalne klasične polifonije. Nažalost ta vrsta glazbe vlada korovima naših crkava sve do zadnjih desetljeća prošlog stoljeća. Razumljivo je reagiranje službene Crkve na ovo nezdravo stanje u crkvenoj glazbi. Trebalo je obnoviti pravu i zdravu svetu crkvenu glazbu. Francuski benediktinci J. Pothier, A. Mocquereau istraživali su i pripremali kritičko izdanje gregorijanskih napjeva. F. X. Haberl, R. Casimiri oživjeli su klasičnu vokalnu polifoniju. L. Perosi, L. Refice, P. Griesbacher pišu moderne skladbe u duhu suvremene umjetnosti za potrebe liturgijskih obreda. I konačno kao reakcija na nezdravo stanje u svetoj glazbi na